

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Libri de peccatorum meritis et remissione et de baptismo paruulorum ad Marcellinum, de spiritu et littera, epistula ad comitem Bonifatium, de cura pro mortuis gerenda, de immortalitate animae, de ...

Augustinus, Aurelius

[S.l.], [10. Jahrh.]

Augustinus: ad Dardanum

[urn:nbn:de:bsz:31-67057](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-67057)

renda tibi potius aliquando quã cognoscenda ptulerim quod si & utilis
 sine sic luce pietate requirantur quae cum ita sint quis e qui ius
 te stomachi & ut quod agendo atq; amministrando corpori anima
 data sit cum tantis & tam diuinis rerũ ordo coniecti melius non pos
 set. Aut quae tendum putat qualis in hoc mortali & fragili corpo
 re efficiatur cum & in morte ppter peccatũ iure contrusa sit. Et
 uirtute hie & uã possit excellere aut qualis post hoc corpus futura
 sit cum & poena mortis necessario manere habeat manente peccato
 & unã tui pietati sit ds ipse idest ipsa ueritas premiũ quare iã si pla
 ceat longum sermonẽ terminemus aliquando & implendis di
 praecipis uigilantissime & religiosissime opera demus non eni
 alia fuga detantis malis si quid autem obscurius ame dictum e qua
 uelles facito ut memoriae mandatu alius oportunius requiras neque
 eni de erit nob quarentibus se quide sup magister e omnium
 ego uero & haec oratione tua ita sum affectus ut eã interpellare
 nefas putaueri & si tibi modus sermonis hic placet tres quae illae
 quae stiones quae remanebant tam breuiter pstringendae in pre
 sentia uisae sunt ceclã iudicio tuo ut deinceps tã magnis rebus inues
 tigandis non modo tempus ppter tuas occupationes sed & uã me
 ipsũ oportuniorẽ obseruabo. **EXPLICIT DE QUANTITATE ANIMAE**
INCIPIT AD DARDANI

Fateor mi dilectissime dardane in inferior mihi in caritate xpi
 quam in huius seculi dignitate litteris tuis tardius respondisse
 quam debui cuius rei causas nollem quaereres nemolestus me feras
 diutius excusante quã ptulisti tardius rescribente cum ego te mali
 offensionem meae facile ignoscere quã de me a defensione iudicare
 quaecumque causae illae fuerint crede nullum tui apud me ee
 potuisse contemptum immo eni uerocitissime rescripsisse fite
 contempisse nec modo quia tandem aliquando rescripsi ideo
 facti dignũ aliquid te lectore molitus su & quod merito possim
 tuo nomine pnotare sed rescribere ut cumque iã malui quã pati
 & hanc ueritate me huius officii debitore transire nec tua me
 dignitas terruit fecitq; cunctante cum sit humanitas tua gra
 uior quã suspectior sed ante magis amo hinc difficilius unde

sufficiã tantae abditati religio fitu maioris inuenio huc accessit
quod preter mutue caritatis flãmã quã ut dicitur eos quos num quã
uidimus diligamus dũ eos habere quod diligimus credimus ubi me
utique puenisa fecisti q. ut uerear in me decipi opinionẽ atque ex
pectationẽ tuã præter hoc ergo tales mihi quaestiones in tua epist
tola pposita quae a quolibet ppositae forent otio quoque meo
quod mihi desit non paruum negotium fierent cum uero abs te pponunt
cui p fundarimanti solutionis taru supficies nequaquam sat te pponunt
ocupatissimo aliarumq. curaru molibus uallato & obstricto tuae pui
dentiae & beniuolentiae cogitare quã te placidum habere debeat
t quod diu non respondi t si dicitur nunc p tuae intentionis granditate re
spondero. Quæris igitur mediator di & hominũ homo xps ihs quomo
do nunc te creclatur in caelo cum pendens in lino iamq. mortuus latro
ni credenti dixerit hodie mecum eris in paradiso & hic fortasse intel
legendũ dicitur paradysum quasi in aliqua caeli parte compositum aut
quia ubique dicitur sit hominẽ quoque illum qui in dco sit ubique diffusum
ex hoc nimirum intellegi uolens dicitur in paradiso te potuisse qui ubiq.
sit ubi ergo quaerit potius agnosco quẽ amocũ accipias hominẽ xpm
non utique sicut quidã heretici uerbu di & carne hoc e sine anima
humana ut uerbu eẽt carni p anima t uerbu di & anima & carne
sed sine mente humana aut uerbu di eẽt animae p mente huma
na non utique sic accipias hominẽ xpm sed sicut superius elocutus
es ubi ista xpm omnipotentẽ dñm & te ratione credulitatis accipere
ut dñm non credere s nisi pfectum totã illie naturã humanã uis intel
legi non e aut homo pfectus si uel anima carni t animae ipsi mens
humana defuerit si ergo secundum hominẽ quẽ uerbu di susce
pit putamus dictũ eẽ hodie mecum eris in paradiso non ex his uer
bis in caelo existimandus e eẽ paradysus neq. em ipso die in caelo
futurus erat homo xps ihs sed in inferno secundũ animã in se
pulchro aut secundum carnẽ & de carne quidem quod eo die
in sepulchro sit posita manifestissimũ e euangelium quod uero
illa anima in infernũ descenderit apostolica doctrina predica
quando quidem beatus pãtrus ad hanc rem testimoniu de psalmis
adhibet ubi de ipso predictũ eẽ demonstrat quõ non dere linques

animam meam in infernum nec dabis sem tuum videre corruptione. Illud
 de anima dictum est quia non ibi est delectata unde tam cito remeavit
 illud de corpore quod in sepulchro corruerit per resurrectionem
 non potuit sed in sepulchro paradisi nullus intellegit & si quis qua
 ita esset arsurus ut hoc sapere conaretur eo quod illud sepulchrum
 in orto erat certe hinc ab ista opinione reuocaretur quod ille cui
 dictum est hodie mecum eris in paradiso nullo die fuit cum xpo in illo sepulchro
 nec ei fidei pro magno manere offerretur sepultura carnis nihil
 gaudii & doloris in morte sentientis cum de requie ubi sensus est
 cogitatur. Restat igitur ut si secundum hominem dictum est hodie me
 cum eris in paradiso in inferno intellegatur esse paradisi ubi erat
 eo die futurus secundum humanam animam xps utrum autem sinus ille
 abraham ubi diues impius cum in tormentis esset inferni requiescente
 pauperem uidit & paradisi censendus uocabulo & ad inferos pertinere
 existimandus sit. Non facile dixerim de illo quippe diuite legitur
 dictum esse mortuus est autem & diues & sepultus est & cum apud inferos in tor
 mentis esset. In pauperis autem morte & requie non sunt inferi nomina
 sed contigit inquit mori in opem illum & auferri ab angelis in sinu
 abraham deinde ardenti diuiti dicit abraham inter nos & uos chaos
 magnam firmatum est tamquam inter inferos sedesque beatorum non enim fa
 cile alicubi scripturarum inferorum nomina posita inueniuntur in bono
 unde & si quaeris solus si non nisi poenalia recte intellegantur
 inferna quomodo animam domini christi pie credamus fuisse in infer
 no sed bene respondetur ideo descendisse ut quibus oportuit
 subueniret unde beatus petrus cum dicit soluisse dolores inferni
 in quibus impossibile erat teneri eum porro si utraque regio &
 dolentium & requiescentium id est ubi & diues ille torquebatur &
 ubi pauper ille laetabatur in inferno esse credenda est quis audeat
 dicere dominum iherosolimitanum ad poenales inferni partes uenisse tantummodo
 nec fuisse apud eos qui in abraham sinu requiescunt ubi si fuit
 ipse est intellegendus paradisi quam latronis animae illo die dig
 natus est polliceri quae sita sunt generale paradisi nomina est ubi
 feliciter uiuitur neque enim quia paradisi est appellatus ubi ada
 fuit ante peccatum propter ea scriptura prohibita est & si ecclesiam

uocare paradysum cum fructu pomorū ē autē sensus multo expectator
& ab his omnibus ambiguitatibus liber si non secundū id quod homo
erat sed secundum id quod dñs erat xps dixisse accipiatur hodie me
cū eris in paradiso homo quippe xps in illo die secundū carnē in se-
pulchro secundū animā in inferno futurus erat dñs uero idem ipse
xps ubique semp ē ē enī lux quae lucet & dñā in tenebris quamuis dñā
tenebrae non comprehendant ē uirtus & sapientia dī de qua scriptū ē
quod attingit a fine usque ad finē fortiter & disponat omnia suaviter
& attingat ubiq; ppter suā mundiciā & nihil inquinatū in ea incur-
rat ubicumque ergo sit paradysus quis quis beatorū ibi ē cum illo
ibi ē qui ubique ē cum enī sit xps dñs & homo utique. unde dicit ego &
pater unū sumus. homo autē unde dicit pater maior me ē idemque
filius dī unigenitus a patre & filius hominis ex semine dauid secun-
dū carnē utrumq; in illo obseruandū ē cum loquitur t cum de illo scriptura
loquitur & quod secundū quid dicit intuentium nā sicut unus homo ani-
ma rationalis & caro sicut unus xps ē uerbu & homo. p inde quod ad
uerbum atq; creator ē xps. omnia enī p ipso facta sunt. quod uero
ad hominē creatus ē xps. factus ē enī ex semine secundū carnē &
in similitudine hominū factus. itē quia in homine duosunt anima
& caro secundū animā tristis fuit usq; ad mortē. secundū carnē pas-
sus ē mortē. nec tam cum filium dī dicim' xpm hominē separamus.
aut cū eundem xpm filiu hominis dicimus separamus dñm. secundū
hominē namq; in terra erat non in caelo ubi nunc ē. quando dicebat.
nemo ascendit in caelum nisi qui de caelo descendit filius hominis
qui ē in caelo. quamuis secundum id quod filius dī erat ēēt in caelo.
secundū id uero quod filius hominis erat adhuc ēēt in terra non
dumq; ascendisset in caelū. similiter cū secundū id quod filius dī ē
sit dñs gloriae. secundū id autē quod ē filius hominis crucifixus
sit ait tamen apostolus. si enī cognouissent numquā dñm gloriae
crucifixissent. & p hoc & filius hominis secundū dñm erat in caelo
& filius hominis dī secundū hominē crucifigebat' in terra. sicut
ergo potuit dici dñs gloriae crucifixus cum ad solā carnē illa pas-
sio p tineret. ita recte dici potuit hodie me cū eris in paradiso
cū iuxta humanā humilitatē p carnē in sepulchro p animā in in-

ferno illo die futurus eēt iuxta diuinā uero immutabilitatē numquā
 de paradiso quia ubique semp ē recessiff&. noli itaq. dubitare ibi
 nunc eēt hominē xpm ihm unde uenturus ē. memoriter que reco
 le & fideliter tene xpianā confessionē quō resurrexit a mortuis
 ascendit in caelū. sed & ad dexterā patris. nec aliunde quam inde
 uenturus ē ad uiuos mortuosq. iudicandos. & sic uenturus ē illa ange
 lica uoce testante quē amodum ē ire uisus in caelum idē in eandem
 formā carnis atq. substantiā cui pfecto in mortalitate dedit naturā
 non abstulit. secundum hanc formā non ē putandus ubique diffu
 sus. euendū ē enī ne ita diuinitatē astruamus hominis ut ueritatē
 corporis auferamus. non ē autē consequens ut quod in dō ē ita sit ubique
 sicut dō. nā & de nob. ueracissima scriptura dicit quod in illo uiuim
 mouemur & sumus. nec tamen sicut ille ubique sum. sed aliter ho
 mo ille in dō quō aliter & dō in homine. pprio quodam & singula
 ri modo. una enī psona ē dō & homo & utrumque ē unus xps
 ih̄s. ubiq. p id qd dō ē. in caelo autē tantū p id quod homo. quamquā
 & in eo ipse quod dō dō ubique diffusus carnali resistendum ē cogi
 tationi. & in sa corporis sensibus euocanda. nequa si spatiosa magnitu
 dine opinemur dō p cuncta diffundi sicut humus aut humor
 aut aer aut lux ista diffunditur. omnis enī huiusmodi magni
 tudo minor ē in sua parte quam in toto sed ita potius. sicut ē mag
 na sapientia & dō in homine cui corpus ē paruum. & si duo sint sa
 pientes quorū sit alē corpore grandior neuter sapientior non
 ē illa in maiore maior in minore minor aut minor in uno quā
 in duobus sed tanta in hoc quanta in illo & tanta in uno quoq. quanta
 in utroque. neq. enī si equaliter sunt omnino sapientes plus sapi
 unt ambo quā singuli quē amodum si equaliter sint immorta
 les non plus uiuunt ambo quam singuli. ipsa deniq. in mortalitas
 corporis quae in xpi carne pcessit nobiq. in fine futura pmit
 titur cum magna sit res non ē pfecto mole magna sed licet cor
 poraliter habeatur incorporea. quadam excellentia. Nam
 cū ipsum immortale corpus minus sit in parte quā in toto in
 mortalitas ei tam plena ē in parte quā in toto. & cum sint alius
 alia maiore non tam alius alia immortaliora sunt membra

sicuti nunc quando omni ex parte sani sumus secundum modum praesentis
incorpore sanitatis non quia maior est manus tota quam digitus ideo
manus totius sanitatem maiorem dicimus esse quam digiti. sed in illis
inaequalibus aequalis est ipsa. Quando ita breuora grandioribus
comparantur ut quodam magnum esse non potest quam est aliud. possit
tamen esse tam sanum. esse autem maior sanitas in maioribus membris
sicut maiora saniora. cum uero non ita est sed maiora atque minora
tam sana sunt dispar est perfectio in membrorum molibus quantitas sed
par est in disparilibus sanitas. cum ergo sit corpus aliqua substantia
quantitas eius est in magnitudine molis eius. sanitas uero eius non quan-
titas sed qualitas eius est. non ergo potuit optinere quantitas corporis
quod potuit qualitas. nam ita distantibus partibus quae simul esse non
possunt quod sua quaeque spatia locorum tenent minores maiora &
maiores maiora non potuit esse in singulis quibusque partibus to-
ta tanta sed amplior est quantitas in amplioribus partibus. bre-
uior in breuoribus & in nulla parte tanta quanta potuit. qualitas
uero corporis quae sanitas dicitur cum sanum corpus est totum tanta est
in maioribus quanta in minoribus partibus. non enim quae minus mag-
nae sunt ideo minus sanae sunt aut quae ampliores ideo saniores.
absit ergo ut quod potest incorpore qualitas creata corporis non
possit in seipsa substantia creatoris. est ergo deus puncta diffusus.
ipse quippe ait per prophetam. caelum & terram ego impleo. & quod pau-
lo ante posui de sapientia eius attingit a fine usque ad finem fortiter
& disponit omnia suaviter. itemque scriptum est spiritus domini repleuit orbem
terrarum. eius dicitur in quodam psalmo quo ibo a spiritu tuo & sa-
uis tua quo fugia. si ascendero in caelum tu ibi es. si descendero in in-
fernum ad es. sed sic est deus puncta diffusus ut non sit qualitas mundi
sed substantia creatoris mundi. sine labore regens. & sine hone-
re continens mundum. non tamen per spatia locorum quasi mole dif-
fusa ita ut in dimidio mundi corpore sit dimidius. & in alio dimi-
dio dimidius. atque ita prout totus. sed & in solo caelo totus & in
sola terra totus. & in caelo & in terra totus. & in nullo continet loco sed
in seipso ubique totus. ita pater ita filius ita spiritus sanctus ita trinitas un-
deus. neque enim mundum inter se inter partes diuiserunt quae singu-

gulas singuli implerent quasi non haberet & ubi est filius aut sps scs in
 mundo sitotum occupasset pater non ita se habet uera incorporea
 incommutabilis quae diuinitas non enim corpora sunt quorum amplior
 sit in tribus quam in singulis magnitudo nec loca suis molibus tenent
 ut distantibus spatij simul esse non possint si enim anima incorpore
 constituta non solum nullas angustias uerum & iam quinda latitudi
 ne inuenit incorporea lum locoru sed spiritaliu gaudioru cum sit
 quod ait apostolus nescitis quo corpora ura templum in uob sps sci e
 que habetis adu. Nec dei nisi scilicet potest non habere locum
 in nro corpore spm scm quod tota nra anima impleuerit quanto
 scilicet dicitur illis angustis impediti alicubi trinitate ut pater
 & filius & sps scs ubique simul esse non possint uerum illud e multo mi
 rabilius quod cum ds ubiq sit totus non tam in omib; habitat non enim
 in omnibus die potest quod ait apostolus t quod ia dixi t & u il
 lud nescitis quia templu di estis & sps di habitat in uob unde & a econ
 trario de quibusda idem dicit Quisquis aut spm xpi non habet
 hic non e eius quis porro audeat opinari nisi quisquis inseparabilitate
 pentus trinitatis ignorat quod in aliquo habitare possit pater
 aut filius in quo non habitat sps scs aut in aliquo sps scs in quo non e
 pater & filius unde fatendum e ubique esse dm pduinitatis p sentia
 sed non ubique p habitationis gratia ppter hanc enim habitatione
 ubi pcul dubio gratia dilectionis ei agnoscat non dicim pater nr qui
 e ubique cum & hoc uerum sit sed pater nr qui e in caelis ut & tem
 plum ei potius in oratione comemorem quo & nos ipsi esse debe
 mus & in quantum sumus intantum ad ei societate & adoptionis
 familiam ptinemus Si enim populus di nondum factus aequalis an
 gelis eius adhuc in ista peregrinatione dicitur templum ei in cae
 lis ubi e populus angeloru quib; aggregandi & coaequandi sum
 cum finita peregrinatione qd pmissum e superim. Cum igitur
 ubique e non in omib; habitat & u in quib; habitat non aequaliter
 habitat nam unde e illud quod heliseus poposcit ut dupliciter
 in eo fieret sps di qui erat in helia unde & in omnibus scis sunt
 alii alii sanctiores nisi habundantius habendo habitatores dm
 quomodo ergo uerum supra dixim quod ds ubiq sit totus quando in

aliis est amplius malis minus sed non est negligenter intueendum quod
dixerim in seipso esse ubique totum non ergo in eis quae alia plus eum
capiunt alia minus ideo enim ubique esse dicitur quia nonnulli partem rerum
absens est ideo totus quia non partem rerum partem suam presentem per se
& alteri partem altera partem aequales aequalibus; minori uero mino-
re maiori que maiore sed non solum uniuersitati creaturae uerum etiam
cuiuslibet partem eius totus partem ad se. Inique ab eo longe esse dicuntur
qui peccando dissimilissimi facti sunt & huiusmodi propinquare qui eius simili-
tudinem pie uiuendo recipiunt sic recte dicuntur oculi tanto esse
ab hac luce longius quanto fuerint caeciores quid enim tam longe
est a luce quam caecitas & huiusmodi filix presens sit atque oculos profundat
extinctos. Propinquare autem luci merito prohibentur oculi qui tanta
tis accessu aciem recipiendo perficiunt porro autem quod parum dis-
tincte putauimus posse intellegi cum diceremus deum esse ubique to-
tum nisi ad deum in seipso uideo diligentius exponendum quo-
modo enim ubique in seipso ubique scilicet quia nusquam est absens
in seipso autem quia non continetur eis quibus est presens tamquam sine
his esse non possit nam spatia locorum tolle corporibus; nusquam est &
quia nusquam est nec erunt tolle ipsa corpora qualitatibus corpo-
rum non erit ubi sint & ideo necesse est ut non sint & enim cum pro-
sua mole corpus aequaliter animam est aut aequaliter candidum
non est in illa quam in alia parte eius sanitas maiora ut candor nec
maior in toto quam in parte quia non sanius aut candidius totum
constat esse quam parte si autem inaequaliter sit sanum aut inaequaliter
candidum fieri potest ut in minore parte sit sanitas maior aut
candor cum in maiora quam maiores saniora et candidiora sunt mem-
bra usque adeo non mole constat quod in qualitatibus; magnam dicitur
esse et paruum. Verumtamen si moles ipsi corporis quanta cumque et
quantula cumque sit penitus auferatur qualitas eius non est ubi sint
quamuis non mole mentiendae sint. At uero deus non simius
capitur ab illo cui presens est ideo ipse minor est totus enim in se-
ipso est nec in quibus est ita est ut indigeat eis tamquam non possit
esse nisi in eis sicut autem nec ab illo abest in quo non habitat & totus ad se
quamuis eum ille non habeat ita & illi in quo habitat totus est praesens

sens quamuis non ex toto eum capiat . Neq; eni ad habitandum diuicte
 se phominu corda ut corpora alia parte sui huic tribuens illi aliam
 sicut lux ista p aditus & fenestras domoru . Sed potius si que lib &
 sonu cum corporea res sit ac transitoria surdus non capit surdas
 ter non totu capit atq; in his qui audiunt compariter ei ppinquent
 tanto magis alius alio capit quanto e acutioris tanto aut minus quan
 to e obtusioris auditus cum ille non uariae magis minusue in so
 no sed in eo loco in quo sunt omnibus aequaliter praesto sit quanto
 excellentius ds natura incorporea & inmutabiliter uiua qui non
 sicut sonus p moras temporu tendi & diuidi potest nec spatio ae
 rio tamqua loco suo in clig & ubi p sentibus praesto sit sed aeterna
 stabilitate in se ipsa manens totus ad ee reb; omnibus potest &
 singulis totus quamuis in quib; habitat habeant eum p sua e cap
 tuitatis diuersitate alii amplius alii minus quos ipse sibi dilec
 tissimu templum gratiae suae bonitatis aedificat & donationu
 quidem dicitur sunt diuisiones tamqua p partes & membra unius
 corporis ubi e simul omnes unu templum & singuli singula tem
 pla sum quia non e ds in omnibus quam in singulis maior & fit
 plerumque ut plures eum minus capiant unus amplius sed eum
 dixisset apostolus diuisiones aut donationu sunt continuo sub
 iect . idem aut sps itom eum ipsas donationu diuisiones comemoras
 s& oia aut haec inquit operatur unus atq; idem sps diuidens p pra
 unicuique p ut uult diuidens ergo non ipse diuisus quia ipse unus
 atq; idem illae uero diuisiones dicitur sunt sicut membroru incor
 pore quia non idem ualent aures quod oculi atq; ita membra cetera
 diuersis officijs concorditer distributa quae tam cum sum sum
 una neque diuersa nec alibi maiora alibi minora sed eum sint ipsa
 disparia comuni & parili salute congaudent . Huius corporis ca
 put e xps hui corporis unitas nro sacrificio comendatur quod bre
 uiter significauit apostolus dicens unus panis unu corpus multi
 sumus p caput nrm reconciliamur do quia in illo e diuinitas uni
 geniti facta particeps mortalitatis nrae ut & nos particeps ei
 immortalitatis eemus hoc sacramentu longe e a cordibus sapien
 tium supborum & uideo non xpianoru a p hoc nec uere sapientiu .

illorū & iam dico sapientiū qui cognouerūt dñm quia cognoscentes dñm sicut
dicit apostolus non sicut dñm glorificauerūt aut gratias egerūt. Nosti autem
in quo sacrificio dicatur gratias agimus dño dō nrō acui sacrificii humilitate
longe ab ē trypus & coturnus illorū & ideo multū mirabilis res ē
quē ammodū quorundā nondum cognoscentium dñm sit habitator dñs
& quorundā cognoscentiū non sit nec illi enī ad templū dī p̄tinent
quī cognoscentes dñm non sicut dñm glorificauerūt & gratias egerunt
& ad templum dī p̄tinent paruuli sc̄i facti sacramento xp̄i regenerati
spū sc̄o qui certe p̄tate nondum possunt cognoscere dñm unde quē
potuerunt illi nosse nec habere si potuerunt habere ante quā nosse
beatissimi sunt aut quibus hoc ē dñm habere quod nosse ipsa quippe
notitia plenissima uerissima felicissima ē hie iā oportet dñm
illū quā potest ep̄stolas tuas suscriptionē addidisti p̄tracta
re quaestione si adhuc ignorant paruulū dñm quomodo iohannes
ante quam nasceretur ad aduentū & p̄sentia matris dñi in suae ma
tris utero potuit exultare cum enī cōmemorasses legisse te librū
meū de baptismo paruulorū addidisti & uisti de pregnantib; quid sen
tias opto cognoscere cum credulitatis fide p̄ puero mater iohannis
baptistae responderit haec sunt certe uerba elisabeth matris iohan
nis beatum inter mulieres & beatus fructus uentris tui & unde hoc mihi
ut ueniat mater dñi mei ad me ecce enī ut facta ē uox saluationis tuae
in auribus meis exultauit in gaudio infans in utero meo hoc aut ut dicitur
& sicut euangelista p̄locutus ē repl. & iē spū sc̄o quo p̄cul dubio
reuelante cognouit quid illa exultatio significasset infans id ē
illius uenisse matrem cuius ipse p̄cursor & demonstrator ē
futurus potuit ergo ē ista significatio rei tantae a maioribus cog
noscentiae non paruulo cognita nā neq; cum hoc ante in euangelio
narratur dñm dictū ē credidit infans in utero ei sed exultauit neque
ipsa dicit exultauit in fide infans in utero meo sed exultauit in gau
dio uidemus aut exultationē non solum paruulorū sed & iē peccorū
non utique de aliqua fide t religione t qualicumque rationali cog
nitione nementē sed haec plane inusitata & nouata exsultat quia
in utero & ad eī aduentū quē hominū saluatore fuerat paritura
ideo mira ideo magis signis deputanda ideo haec exultatio & tam

quā matri dñi reddita resalutatio sicut solent miracula fieri facta ē
 diuinitas in infante non humanitas ab infante quamquā dñi suisque
 adeo ē in illō puero adceleratus usus rationis & uoluntatis ut intra uisce-
 ra aeternaia possēt agnoscere credere consentire quod in aliis par-
 uulis aetas expectatur ut possint dñi hoc inmi-
 raculis habendum
 diuinæ potentiae non ad humane trahendu-
 turæ nam quando dñs uoluit dñi mutum ani-
 mal rationabiliter
 ē locutum nec ideo sunt a moniti homines inde
 liberationibus
 suis dñi a simina expectare consilia quo cur-
 ca nec quod factū
 ē in iohanne contemno nec inde regulam qd
 sentiendum sit de
 paruulis figo immo id in illo ppter ea mirabiliter p̄cedo quia in aliis
 non inuenio habet quidē simile aliquid dñi illa in rebecca utero
 luca geminorū uerū & hoc usque adeo p̄digium fuit ut diuinū ppter
 ea mulier oraculum quaereret & audiret duobus illis infantibus duos
 populos fuisse figuratos noscere aut diuina paruulos quinec humana
 adhuc nouerint si uerbis uelut ostendere uereor nec ipsi sensib; nr̄is
 facere uideamur iniuriā quando id loquendo suadem ubi omne offi-
 cum sermonis facillime superat uidentia ueritatis. An non uide-
 mus cum articulatæ uocis qualia cumque signa edere coeperint
 atq; ad initium fandi transire ab infantia ad huc eos talia sentire ac
 dicere in quibus si remansissent annisq; accedentib; tales se p̄sistere
 nullus eos t̄ fatuus nimū fatuos eē dubitat & nisi forte id restat
 ut in uagitu infantiae t̄ in ipso ad huc uerū silentio credam paruulos
 fuisse sapientes postea uero quā nobiscum coeper loqui ad hanc igno-
 rantia quā ridemus credendo uenisse quod opinari uides quam sit
 absurdum cū puerorū sensus in qualia cumq; uerba prumpens qui cer-
 te ad ea quae m̄ uores sapiunt p̄aene nullus ē tamen comparatus illi
 in quo nascuntur intellegentia dici potest unde aut in ipso tantae
 salutis p̄aefidio quando eis xp̄iana gratia subuenitur quod uocib;
 quibus possunt & motibus reluctantur non eis imputatur atq; omnis
 renus ipsorū nihil impedit donec in eis sacramenta pagantur qui-
 bus id quod de originali damnatione tractū ē exp̄iditur nisi quia intantū
 nesciunt quod faciunt ut nec facere iudicentur porro si uerentur
 rationis & uoluntatis arbitrio qd illis satisfactioni adhiberi deberet

ad sensus quantum ali eēt resistere tantae gratiae quamq. non solum
nihil peccet quod fieret & uerum & iā inde reatus accresceret & quis xpi
anus ignosceret & dicam ergo in baptizatis paruulis quā uis eū nesciant
habitare spm spm sic eum nesciunt quā uis sit in eis quae ammodum
nesciunt & mentē suā cui in eis ratio qua uia nondum possunt
t ut quaedā sciētia sopita ē excitanda aetatis accessu neque
hoc in paruulis mirum debet & uideri cum apostolus quibusdam
& iā maiorib; di- cat nescitis quia templū dī estis & sps dī ha-
bitat in uob; de quibus paulo ante dixerat animalis aut ho-
mo non peperit quia sunt sps dī quos & iā paruulos uocat non carnis
aetate sed mentis. Non itaque percipiēbant cogitatione spm sc̄m qui ha-
bitabat in eis & habitante in spū sc̄o adhuc animales nondū spū
les erant quia nondū poterant habitatore suū spm cognitione per-
cipere habitare aut ideo & in tabulis dicitur quia in eis occulte agit
ut sint templū eī. Itaque in p̄ficiētib; & p̄ficiendo p̄seuerantib; p̄-
ficiat. Spe enī salui facti sumus sicut apostolus dicit. Cum alio loco di-
cat saluos nos fecit pluuacriū regenerationis eū hic ergo dicit saluos
nos fecit tamquā salus uā data sit. Quae imodū accipiendū sit quod
illie exponit ubi ait sp̄s enī salui facti sum; spes autē quae uidetur n̄
ē spes quod enī uideñ quis quid sperat si autē quod non uide mus spera-
mus p̄patientia expectamus multa itaque dicuntur in scripturis
tamquā facta sint cum adhuc in spe eēt intellegantur unde ē & illud
quod dñs discipulis ait om̄a quae audiui a patre meo nota uob; feci
quod usq; ad eos spem dicitū ē futurorū ut eī postmodū dicit. Mul-
ta habeo uob; dicere sed non potes; illa portare modo ut ergo in
quibus adhuc mortalib; habitat ipse meditationē habitaculi sui qua
non in ista sed in alia post hanc uitā p̄ficiat quando absorbetur
mors in uictoria dicitur que illi ubi ē mors uictoria tua ubi ē mors
aculeus tuus quidē autē mortis aculeus. nisi peccatū p̄pter quod nunc
& iā renati ex aqua & spū om̄ib; peccatis siue originis exadam in
quo omnes peccauer; siue factorū ditorū cogitationumque n̄rā
in illius lauacri mundatione delēti. Tam quia mansim; in hac uita
humana quae temptatio ē sup̄ terrā merito dicam; dimitte nob; de-
bita n̄ra & hanc orationē uniuersa dicit ecclesia quā mundat sal-

secm

uator lauacro aquae in uerbo ut ea sibi exhibeat gloriosa non habent
 te macula aut ruga aut aliquid eiusmodi tunc utique cūpfiatur
 in re ubi nunc pficiendo ambulatur in spe nā quomodo ē nunc non
 habens macula aut ruga aut aliquid eiusmodi quae t in omnibus ad
 ea p̄tinentibus hominibus qui iā ratione mentis utuntur & uolunta
 tis arbitrio mortalibusq; carnis sarana portant t̄ certo quod d̄ia ipsos
 contentiosos necesse ē fieri in multis suis membris ueraciter dicit
 dimitte nob debita nob debita nra cum itaque pficientes in quibus
 mortalibus habitandū dedie in die renouant magis magisque ius
 tificat exaudiat orantes. Mundus & contentiosus ut exhibeat sibi tem
 plum immaculatū in aeternū merito dicitur non habitare in eis qui cog
 noscentes d̄m non sicut d̄m glorificauer t̄ gratias eger colendo enī
 & seruiendo creaturae potius quā creatori non unius ueri d̄i templū se
 cū uoluer atq; ita dum uolunt eū habere cū multis facilius effecer
 ut eum non haberent quā ut d̄us multis falsisue miscerent & merito
 dicitur habitare in eis quos secundū p̄positū uocatos iustificatos glo
 rificandosq; suscepit d̄ia ante quā incorporea quae ubique tota ē
 ualeant ei nosse naturā quantum nō sei ex parte p̄speculū & in emigma
 te ab homine in hac uita cum plurimū pficerit potest. Sunt enim
 in quibus habitat multi tales qualib; die apostolus non putauit n̄b̄s loqui
 quia si spiritalibus sed quasi carnalib; tam quā paruulis in xpo lae uob
 potū dedi non esca nondum enī poteratis sed nec adhuc quidem potes
 tis his quippe d̄ia aliud dicit nescitis quia templū d̄i estis & sp̄s d̄i
 habitat in uob. Hos tales d̄ia fiante quā pueniant ad spiritalem men
 tis aetate ubi non lacte alantur sed solido cibo dies uitaē hui extremū
 inuenere pficiēt in eis habitator illorū quae quid hic intelligentia e
 minus habuer quō ab unitate corporis xpi qui nob uia factus est & ac
 plidi societate non recesser unde non recedunt regula fidei p̄ fil
 lis magnisque cōmunē in ecclesia p̄seueranter tenent & in quod
 puerunt in eo ambulat donec eis d̄s reuelat & si quid aliter sapiunt
 cogitationes suas carnales non doctantant quia non obdurant con
 tentiosis defensionibus in manendo sed quodā modo ambulando idē
 pficiendo desudant intelligentiae p̄spicitate imp̄dantes p̄ fidei
 pietate quae cum ita sint duo ista quae in uno fiunt homine nasci &

renasci ad duos homines pertinent unum ad illum primum adam alterum
ad secundum qui dicitur xps sed non prius ait apostolus quod spiritale est
sed quod animale postea spiritale. primus homo de terra terrenus
secundus homo de caelo caelestis qualis terrenus tales & terreni &
qualis caelestis tales & caelestes sicut portuum imaginem terreni por-
temus & imaginem ei quae de caelo est ita dicit per hominem mors & per hominem
resurrectio mortuorum sicut enim in adam omnes moriuntur sic & in xpo
omnes uiuificabuntur omnes & omnes ideo dixit quia in morte nemo
nisi per illam in uitam nemo nisi per istum in primo posuit quod homines ar-
bitrui ualerent ad mortem in secundo autem quod dei adiutorium ualerent
ad uitam denique primus homo non nisi homo secundus uero deus & homo
peccatum enim factum est relicto deo iustitia non sit sine deo ac per hoc nec mo-
reri uisus nisi per carnalem per imaginem de membris illius uenire nec uiue-
remus nisi per spiritalem conuersionem membrorum eorum ideo nobis opus fuit
nasci & renasci illi autem propter nos tantum modo nasci nos enim a peccato ad
iustitiam renascendo transiit ille autem a nullo peccato ad iustitiam transitum
fecit sed in eo quod baptizatus est nostrae regenerationis sacramentum sua hu-
militate uoluit uicem tenere tam hominem nostrum passione no-
uum autem resurrectione significans in obediencia naque concupiscentiae
quae habitat in carne mortali quia fit ut eadem membra & uoluntates
uoluntatis mouerentur arbitrium ad eum modum redigitur iustitia coniu-
gali ut licite copulatis parentibus generentur quibus sit necessarium rege-
nerari non tam per huiusmodi conuenientiam maris & feminae uenire
uenire uoluit carnem suam xps sed de uirgine nihil tale in eis conceptum
concupiscentiae similitudinem carnis peccati sumpsit ille pro nobis quae caro
peccati mundanae & in nobis sicut enim per unius delictum ait apostolus ad con-
demnationem ita & per unius iustificationem in omnes homines ad iustifica-
tionem uitae nemo enim nascitur nisi operante concupiscentia car-
nali quae tracta est ex primo homine qui est adam & nemo renascitur
nisi operante gratia spirituali quae data est per secundum hominem qui est xps
quae propter si ad illum nascendo pertinet ad hunc renascendo nec renasci
quisquam potest ante quam natus sit perfectus ille singulariter natus est cur
nasci non opus fuit quia non ex peccato in quo numquam fuit transitum
fecit neque in iniquitate conceptus est aut cum in delictis mater ei in utero

aliud quia sps scs supuenit in ea & uirtus altissimi obumbrat ea unde
 quod natu ex ea sem uocabitur filius di nuptiaru em bonu non extinguit
 sed modificat inoboedientiae membroru malum ut limitata quoda
 modo concupiscentia carnalis fiat saltem pudicitia conjugalis uirgo
 aut maria cui dictum e & uirtus altissimi obumbrat tibi in concipien
 da ple sca subtili umbraculo nullo ardora concupiscentiae hui aestua
 bit hoc ergo excepto lapide angulari non uideo quomodo aedificent
 homines in domu di adhibendum in se inhabitante dm nisi cum fue
 rint renati quod non possunt ee ante qua nati quamlibet itaque
 sententia de pgnantibus imo de hominibus habeam ad huc intra ma
 terna uiscera aliquo scificationis modo t ppter iohanne qui non du
 in hanc edictus luce tamen exultauit in gaudio quod utique nisi operatio
 ne sps scs fieri potuisse quis erodat t ppter hierema cui dns dicit pri
 usqua exires de uulua scificauit tamen illa scificatio qua efficiuntur
 singuli templadi & in unu om templum di non e nisi renatoru quod
 nisi nati homines ee non possunt nullus aut utra in qua natus e bene
 finit & nisi renatus ante qua finiat quod si quis qua dicit ia se ee natu
 homine & ia cum adhuc e in utero matris testimoniu quae adhibet
 ex euangelio quia dictu e ad ioseph de pgnante uirgine di matre
 quod em in ea natu e de spu sco e numquid na huic natiuitati accedit
 secunda natiuitas alioquin non erit ia secunda sed tertia dns aut hinc
 loquer & ur nisi quis inquit natus fuerit denuo ea salu e computans
 prima natiuitate quae fit matre pariente non concipiente atq preg
 nante quae fit ex ea non quae fit in ea neque em renatu dicim homine
 que mater peperit tamquam iteru natus sit qui ia semel fuerat natus
 in utero sed illa natiuitate non computata quae grauida facit natus dicit
 homo ut partus ut possit renasci ex aqua & spu . secundu qua ex matre
 natiuitate & ia ipse dns in bethleem iudae dicitur natus fugitur homo re
 generari p gratia sps in utero potest quo restat illi ad huc nasci renas
 citur ergo ante qua nascitur quod fieri nullo modo potest . p inde in
 conpage corporis xpi tamquam in uua structura templi di quae e ei
 ecclesia nati homines non ex operib; iustitiae quae fecer . Sed renas
 cendo p gratia transferuntur tamquam de massa ruinae ad aedificiu
 firmamentu preter hoc em aedificiu um qd beatificandu construit

ad aeternā habitationē uita hominis omnis infelix & mors ē potius ap-
pellanda quā uita quisquis ergo habitabitur dō nō ira dī maneat
sup eum ab hoc corpore ab hoc templo ab hac ciuitate non erit alie-
nus omnis autē non renatus alienus ē sacramentū porro regeneratio
nis nr̄ae manifestū ē uoluit manifestatus mediator erat autē an-
tiquis iustis aliquod occultū cum tamen & illi eadē fide salui fierent
quae fuerat suo tempore reuelanda non enī audem fideles tempo-
ris nr̄i p̄ferre amicus dī p̄ quos nob̄ ista p̄ph̄etia s̄ eundem abraham
& d̄m̄ isaac & d̄m̄ iacob ita sed s̄ ē cōmendat ut hoc dicat suū nom̄
in aeternū quod si circūcisio antiquis suis p̄ baptismō fuisse credit̄
quid respondebitur de his quae ante quā hoc preceptū eēt dō placu-
er̄ nō tam sine fide quia sine fide ut scriptum ē ad hebreos impos-
sibile ē placere habentes autē inquit apostolus eundem sp̄m̄ fidei
p̄pter quod scriptū ē credidi p̄pter qd̄ locutus sum & nos credimus
p̄pter quod & loquimur nō diceret eundem nisi & illorū idem ip-
se eēt sp̄s fidei sicut autē illi quando idem sacramentū occultum erat
credebant incarnationē xp̄i futurā sic & nos credimus factā & nob̄
& ab illis futurū expectatur ad iudiciū eī aduentus non ē enī aliud
dī mysteriū nisi xp̄s in quo oportet uiuificari mortuos in adam quia
sicut in adā omnes moriunt̄ sic & in xp̄o omnes uiuificabuntur quē
am modū superius differuim̄ quam ob rō d̄s qui ubiq̄. presens ē &
ubique totus non in omnib; habitat sed in eis tantū quos efficit bea-
tissimū templum suū t̄ beatissima templa sua eruens eos apo-
stata tenebrarū & transferens in regnum filii claritatis suae quod
quod incipit a regeneratione aliter autē dicitur templum eī in sig-
nificatione cum sit p̄ manus hominū de rebus inanimis sicut taber-
naculū lignis uelis pellib; atq; huiusmodi molibus sicut & d̄m̄ p̄ sa-
lomōnē regē templum lapidibus lignis m̄ & metallis aliter uero re ipsa
uera quae illis significationibus figurata ē unde dicitur & uos tā-
quā lapides uiui aedificamini dom̄ spirituales & unde item scriptū
ē & nos enī templū dī uiui sumus sicut d̄s dicit quō in habitabo
in illis & ambulabo & ero illorū d̄s & ipsi er̄ mihi plebs nec moue-
re nos debet quod p̄ quosdā ad hoc templū non pertinentes id ē
in quibus non habitat t̄ nō enī habitat d̄s aliquid uirtutis opera

tur sicut pillum qui in nomine xpi expellebat demonia cum xpm non
 sequeretur que pmita iussit ppter multum utile comendatione nominis
 multos quoque ait sibi in nouissima die dicitur in nomine tuo uir-
 tutes multas fecimus quibus utique non responderet non uos noui si
 ad templum di quod in habitando beatificat pnerent. Cornelius etia
 contario ante qua regeneratione incorporaretur hanc templo mis-
 su ad se angelum uidet & auditq; dicente quo exaudite sunt orati-
 ones ei & aeternas acceptas. Agit enim haec ds tam qua ubique
 praesens pscos angelos suos. Nam illa priusquam exiret de uulua
 scificatio hieremie quaqua nonnulli hoc in tyrum saluatoris ac-
 cipiant qui regeneratione non egunt tam etia fide ipso pph etia
 accipiantur. potest & secundum praedestinatione non inconuenienter
 intellegi sicut filios di appellat euangelium non dum regeneratos
 ubi caiphas cum dedno dixisset expedire nob ut un homo moriatur
 ppopulo & non tota gens pereat mox euangelium secuta ad iunxit
 hoc aut a sem & ipso non dixit sed cum oec pontifex annuillius
 pph etia quia ihu moriturus erat p gente & non tantum p gente
 sed ut filios di qui erant dispersi congregaretur in unum filios di apella-
 uit utique pter hanc gentem in ceteris etia omnib; gentibus con-
 stitutos nondum fideles nondum baptizatos quomodo ergo di filios
 nisi secundum qua & apostolus dicit quod elegerit nos ds in xpo ante
 constitutione mundi illa uero in unum congregatio factura eos erat
 filios di. Neque enim in unum dictum e aliquo corporale locum ecclesiali
 uocatione gentium pph etia praedixerit & adorabunt eum unusquisq;
 de loco suo omnes insulae gentium sed congregaretur in unum dictum e
 in unum spm & in unum corpus cui unum caput e xps. Talis congrega-
 tio aedificatio e templi di tale congregatione non generatio car-
 nalis sed regeneratio spiritalis facit habitare utique in singulis ds
 tam qua in templis suis & in omnibus simul in unum congregatis
 tam qua in templo suo quod templum quam diu sicut in archa noe in
 hoc seculo fluctuat fit quod in psalmo scriptum e. dñs diluuium
 inhabitat quamuis & ppter multos in omnib; gentibus populos
 fidelium quos aquarum nomine apocalipsin significat possit
 congruenter intellegi dñs diluuium inhabitat. Sequitur aut

Mors e ponit
 de ira di munda
 at non eptu
 porro regenera
 at erat au
 fide alia form
 fieri fideles ter
 sumdm ab ipso
 hoc dicit sui no
 fmo fuisse crea
 receptu eē dñs
 e ad hebreos ut
 eodem spm
 um dnos exte
 nisi dillora
 entia oculum
 redimus ha
 tus non e m
 mortuos in
 unificatio
 ai ubiq; pph
 ma quos effe
 ia equent
 a claritas su
 r templum
 nanimus fuit
 bus fuit dñs
 ds aliter ut
 do dicitur
 quando mem
 quo nobis
 hi plebs
 impantent
 quid in p
 p

& sedebit dñs rex in aeternū utiq; in ipso templo suo iā in uita aeterna
post fluctuationē huius seculi confuturo. Dñs igitur ubiq; presens ē &
ubique totus p̄sens nec ubique habitans sed in templo suo cui p̄ gratiā
benignus ē & p̄pitius capitur autē habitans sed in templo suo cui p̄ gra-
tiā benignus ē & p̄pitius capitur autē habitans ab aliis amplius ab aliis
minus de ipso uero capite n̄rō apostolus ait. quia in ipso inhabitat
omnis plenitudo diuinitatis corporaliter non ideo corporaliter quia cor-
poreus fit dñs sed uerbo translato usus ē tamquā in templo manu-
facto non corporaliter sed umbraliter habitauerit id ē praefiguran-
tibus signis nā illas omnes obseruationes umbras futurorū uocat & iā
ipso translato uocabulo sumus enī dñs sicut scriptū ē non in manu factis
habitauit aut certe corporaliter dictū ē quia & in xpi corpore qđ
assumpsit ex uirgine tamquā in templo habitauit dñs. Hinc enī quod di-
citur signū p̄sentib; cum dixisset & soluto templū hoc & tri duo resus-
citabo illud euangelista quid hoc eēt consequenter exponens ait.
Hoc autē dicebat de templo corporis. quid ergo ē hoc inter eē arbitra-
mur inter caput & membra cetera quod in quolibet & quamuis praeci-
puo membro uelut in aliquo magno p̄pheta aut apostolo quamuis diu-
initas habitet non tam sicut in capite quod ē xps̄ omnis plenitudo diu-
initatis nā & in n̄rō corpore in ē sensus singulis membris sed non totus
quantus in capite ubi prorsus omnis ē quinque p̄tibus ibi enī & uisus ē
& auditus & olfactus & gustus & tactus in ceteris autē solus ē tactus an-
& iā p̄ter hoc quod tamquā in templo in illo corpore habitat omnis
plenitudo diuinitatis ē aliud quod inter sit inter illud caput & cui-
libet & membra excellenti iā ē plane quod singulari quadā suscep-
tione hominis illius quae facta ē una p̄sona cum uerbo de nullo enī
scōrū dici potest ut aut potest aut poterit uerbu caro factū ē nullus
scōrū qualibet p̄stantia gratiae unigeniti nom̄ accepit ut quod ē
ipsū dī uerbu ante secula hoc simul cū assumpto homine dicitur
singularis ergo ē illa susceptio nec cum hominib; aliquibus sc̄is quanta
libet sapientia & sc̄itae p̄stantib; nullomodo potest eē cōmunis
ubi diuinae gratiae sc̄is p̄spiciuū clarumq; documentū ē quis enī
tam sit sacrilegus ut audeat affirmare aliquā posse animā p̄me-
ritum liberi arbitrii ut aliter sit xps̄ efficere ut ergo ad p̄sonā

uerbi unigeniti pater & quo pacto pliberu comunitet omnibus & na
 turaliter datu una sola anima meruiff & nisi hoc singularis gratia
 prestauiff & qua fase predicare de qua nefase uelle iudicare haec si
 puribus nris quantum dñs audiuit rite tractauimus quando dñm ubique
 p sentem & non spatis distantibus quasi aliqua mole t distentione dif
 fusum sed ubiq totum cogitare te extendis. auerte mente ab omnibus
 imaginibus corporum quas humana cogitatio uoluere consueuit
 non enim sic sapientia non iusticia non sic denique caritas cogitatur
 de qua scriptu e ds caritas e cum uero ei habitatione cogitas unitate
 cogita congregatione quae scoru maxime in caelis ubi ppter ea
 praecipue dicitur habitare quia ibi fit uoluntas ei pfecta eorum
 in quibus habitat oboedientia deinde in terra ubi aedificans habitat
 domu sua in fine saeculi dedicanda xpm aut dñm nrm unigenitu
 di filiu aequale patri eundemq hominis filiu quom aior e pater
 & ubique totu praesente ee non dubitet tamqua dñm & in eodem
 templo di ee tamqua inhabitante dñm & in loco aliquo caeli ppter
 ppter ueri corporis modu sed eam delectat loqui te u nescio utram
 seruauerim sermonis sufficientis modu quasi dicitur nu silentium
 loquacitate compensem ueru quia religione & beniuolentia qua
 me praecipua ita inuisceratus es cordi meo ut tamqua cum ami
 co uere conloquar quicquid in opere salutari ualiter laboratum ee
 cognoscat do gratias age si qua aut uita mea pspicis ut carissimus
 ignosce eadem saluati sinceritate dilectionis mihi optans medicina
 qua concedis & uenia amen

EXPLICIT AD DARDANU

INCIPIT LIBELLUS SCI AUGUSTINI ADuersus Fulgentiu
DONATISTA

Libellu que mihi religio tua frater fulgenti direxit non asp
 natus accepi que utru ipse dictaueris an aliunde quaesieris non sa
 tis amiror e enim & hoc nrae religionis officium non psonas intende
 sed ueritate in omnibus quaerere inuenta cognoscere & agnitam
 custodire si enim paulus apostolus dicit omnia pbate qd bonu e tene
 te ab omni specie mala abstinece uos breuiter igitur dicu quod din
 gemosius litteris dilatasti . I. Dixisti unu ee baptisma quod sama
 ritanus idz hereticus habere non meruit . II. Unu horu conclusum